

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput VII. Nullum in hoc statu esse actum usquequaque bonum, nisi ex
gratia & charitate sit, saltem generaliter accepta, uberius ostenditur ex
Augustino 1. 4. contra Julianum c. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

uno isto non vincatur principio, *charitas ex Deo est per gratiam*, nisi alterum sublumendo principium, *sine charitate, nullus est actus bene factus*: ex eo constat, quod si aliquis actus bene factus, absque omni charitate esse posset, ex eo quod charitas ex Deo sit, confici non posset gratiæ necessitas ad singulos actus bene factos.

78 Ad hoc proinde necessaria est utriusque principii conjunctio. Et ideo Augustinus, contra Pelagianos disputans, tam operose inculcavit, nulla esse opera bona bene facta ante fidem, saltem inchoatam. Eo quod utique intentio bona, ad quam necessaria est fides & charitas, ad opus quodcumque bene factum requisita sit: ut enim ait in Præfat. Psal. 31. *Bonum opus intentio facit; intentionem fides dirigit*, fides utique quæ per dilectionem operatur. *Ea quippe sola sunt opera bona, qua sunt per dilectionem Dei. Hanc autem necesse est ut antecedit fides.* Enarrat. in Psal. 67.

79 Hinc etiam epist. 105. contra eosdem Pelagianos demonstrat, nulla opera usquequaque bona præcedere gratiam. Quia nulla præcedunt fidem, unde omnis justitia summi initium... *Fides verò gratia donum est... Opera quidem bona sunt ab homine. Sed fides fit in homine, sine qua illa à nullo sunt homine. Omne enim quod non est ex fide, peccatum est.* Ideo verò fidem tam operose dicit necessariam ad quodcumque opus bene factum, quia necessaria est ad dilectionem, sine qua (ut ibidem ait) *nemo bene vivit... Hanc enim fidem Apostolus definit, dicens, quod neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides qua per dilectionem operatur.*

80 Similiter epist. 106. c. 2. probat, nihil pietatis atque justitiæ sive in opere, sive in voluntate, absque gratia esse posse: quoniam fides, que per dilectionem operatur, nihil operaretur, nisi dilectio Dei diffunderetur in cordibus nostris per Spiritum sanctum... *Nec ipsa fides esset in nobis, nisi Deus unicuique partiretur mensuram fidei.* Et c. 3. *Habeant fidem, quæ impetrent charitatem, qua sola verè bene operatur... Charitas autem usque adedò donum Dei est, ut Deus dicatur.*

81 Sed quia Augustinus nullibi luculentius assertionis nostræ veritatem ostendit, quam l. 4. contra Julian. c. 3. lubet caput istud enucleatius perpendere.

CAPUT VII.

Nullum in hoc statu esse actum usquequaque bonum, nisi ex gratia & charitate sit, saltem generaliter accepta, uberius ostenditur ex Augustino l. 4. contra Julianum c. 3.

82 **I**N proluxa disputatione, quam ibi contra Julianum, Pelagianorum Coriphæum, Augustinus instituit, observanda primò est disputationis occasio. Secundò, argumenta Juliani. Tertio, responsiones Augustini. Quar-

tò, Augustini contra Julianum argumenta. Quintò, exceptiones seu responsiones Juliani, earumque confutatio per Augustinum. Sextò, totius disputationis conclusio, quam Augustinus facit, reducendo eam ad duo supra enarrata principia sua, unde disputationis orta est occasio. Quæ omnia quisquis seriâ mente, atque à præjudiciis liberâ perpenderit, eaque ad invicem contulerit, de Augustini mente, pro assertionis nostræ veritate, rationabiliter non poterit dubitare; quemadmodum nec de insufficientia glossarum, quibus Recentiores nonnulli Augustinum exponunt, non ut sapit, sed ut ipsi sapiunt; nec sua ad amissum Augustini accommodantes opinamenta, sed Augustini amissum ad opinamenta sua.

§. I.

Disputationis occasio.

IN principio itaque laudati c. 3. occasione 83 memorat Augustinus proluxa illius disputationis, dum eam ortam dicit ex duobus principii num. 74. memoratis, quibus tres capitales impetit Pelagianorum errores n. 75. descriptos. Cum enim principia illa statuisset l. 1. de nupt. & concupisc. primum cap. 3. ubi dixerat, *donum Dei esse etiam pudicitiam conjugalem.* Et c. 4. *Cum faciunt homines sine fide (id est, absque auxilio gratiæ) qua videntur ad pudicitiam conjugalem pertinere... non peccata coercerentur, sed aliis peccatis alia peccata vincuntur.* Alterum verbis immediatè sequentibus: *Abstine pudicum veraciter dici, qui non propter Deum verum (adeòque non ex vero Dei propter se amore, qui non est absque auxilio gratiæ) fidem connubii servat uxori.* Julianus, videns duobus illis principii Pelagianismi sui capitalia fundamenta prorùs everti, adversus duos Augustini libros de nupt. & concupisc. sex vulgavit libros, quibus Augustinus occurrit quatuor suis adversus Julianum libris.

§. II.

Argumenta Juliani.

Augustinus igitur l. 4. contra Julianum c. 84 3. duas illas propositiones proluxa stabilit disputatione, in cujus exordio (post commemoratam disputationis occasionem, ut supra) duo ponit argumenta Juliani, contra duas illas propositiones, atque adedò contra veritatem præsentis assertionis. Quorum quidem argumentorum primum petitur ab exemplo infidelium: *Soleis (inquit) negantes Dei dona esse virtutes, quibus rectè vivitur... hoc uti argumento, quod eas nonnunquam habeant infideles.* Et infra: *Exempla nobis oppositis impiorum, qui solis libertatis ingenita viribus, & misericordes, & modesti, & casti inveniantur, & sobrii.* Alterum petitur ex textu Apostoli Rom. 2. *Gentes, qua legem non habent, naturaliter que legis sunt faciunt.*

§. III.

§. III.

Responsiones Augustini.

85 **A**D primum respondet Augustinus, negando, in impiis, seu infidelibus, sine ullo gratiæ dono, veras esse virtutes, contrariumque probat argumentis s. sequenti subiiciendis. Unde postquam dixisset: *Sed exempla nobis opponitis impiorum, qui, solis libertatis ingenita viribus, & misericordies & modesti, &c. sic subiungit: Quanto satius hæc ipsa in eis dona Dei fatereris... quanto tolerabilius illas, quas dicis in ipsis esse virtutes, divino muneri potius, quam eorum tribuere voluntati.* Ubi (inquit R. P. Hauleur ubi supra) admittit potius aliquam Dei gratiam in infidelibus, ad quasdam virtutes, & opera virtutum, quam veras virtutes & eorum opera, rectè facta ex solis naturæ viribus.

Ad secundum respondet, quòd idèò dicuntur sine lege, naturaliter quæ legis sunt facere, quia ex gentibus venerunt, non ex circumcissione, & propterea naturaliter, quia, ut crederent, ipsa in eis est per gratiam correctæ naturæ, quasi dicat quòd *ly naturaliter*, ibi accipitur, prout idem est quod per naturam gratiæ correctam; non idem quod per solas naturæ vires. Quod ne gratis dixisse videatur, varia profert contra Julianum argumenta, quibus offendit, quòd, sine ulla gratia, & fide, saltem inchoatam, infideles nulla faciunt opera omni ex parte bona, nullaque proinde veras habent virtutes.

§. I V.

Augustini contra Julianum argumenta.

86 **P**rimum petit ex eo, quòd omnis actus, omni ex parte bonus, sive omnis actus virtutis veræ, id est, numeris omnibus absolutæ, sit iustitia quædam actualis, per quam operans denominatur iustus, iustitiâ utique actuali. Sed *absit* (inquit Augustinus) *ut in eo sit vera virtus, nisi fuerit iustus. Absit autem ut sit iustus verè, nisi vivat ex fide... quia iustus ex fide vivit.* Nullus autem destitutus omni gratiâ, vivit ex fide, etiam inchoatâ.

87 Secundum argumentum: *Sicut* (Galat. 2.) *si per legem iustitia: ergo Christus gratis mortuus est. Ita si per naturam voluntatemque qualiscumque iustitia: ergo gratis Christus mortuus est.* Porro si veram iustitiam per naturam voluntatemque non habent impii, profectò nec alias virtutes, &c.

88 Tertium argumentum: quia *cùm non ad suum referuntur Authorem dona Dei, hoc ipso mali, his utentes, efficiuntur iniusti.* Si quas proinde, sine ista relatione, virtutes habent, veras non habent; ac per hoc nec continentia, sive pudicitia, vera virtus est impiorum.

89 Quartum argumentum: quia *idèò veras virtutes habemus, quia verum est propter quod facimus* (id est, ad verum finem nostrum ul-

mum illas referimus; sic enim in verbis immediate sequentibus seipsum explicat Augustinus) *id est, hoc natura nostra consentaneum est ad salutem, & veram felicitatem.* Non enim absurdè virtus definita est: *animi habitus nature modo atque rationi conveniens.* Sed quid sit consentaneum liberanda ac beatificanda nature mortalium, nescierunt... Sed vera beatitudo prestari hominibus non potest, nisi per Jesum Christum, & hunc crucifixum... Si ergo ad consequendam veram beatitudinem... nihil profunt homini virtutes, nullo modo vera possunt esse virtutes: nec proinde verè esse possunt, sine dono gratiæ, sine quo ad veram beatitudinem non possunt esse proficua.

Quintum argumentum petit ex his Apostoli verbis Rom. 14. *Omne quod non est ex fide, peccatum est.* Et Hebr. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Ex quibus infer: *Isti ergo qui naturali lege sunt iusti, aut placent Deo, & ex fide placent. Et ex qua, nisi Christi? ... aut si fidem non habent Christi (saltem inchoatam) profectò nec iusti sunt, nec Deo placent. Imò Deo displicent; utpote hoc peccantes, quòd homines sine fide, non ad eum finem ista opera reverunt (quibus utique opus legis hæctenus observarunt, ut aliis non facerent, quod perpeti nollent) ad quem referre debuerunt.*

Sextum argumentum petit ex Matth. 7. *Non potest arbor mala fructus bonos facere,* ubi per arborem, Augustinus intelligit voluntatem. Voluntas autem hominis infidelis, omni gratiâ destituti, non est voluntas bona, nec proinde arbor bona (quia, ut ait in locis referendis, sine charitate, atque adèò sine gratia, non est voluntas bona. Et, ut hic ait: *absit ut sit, vel dicatur voluntas bona, quæ... non in Domino gloriatur*) ac per consequens est voluntas mala, & arbor mala. Non igitur potest fructus bonos, id est, opera omni ex parte bona facere.

Septimum argumentum continetur in verbis proximè relatis: *Absit ut sit, vel dicatur voluntas bona, quæ in aliis, vel in seipsa, non in Domino gloriatur.* Quibus insinuat voluntatem eo ipso gloriari in creatura, quo non gloriatur in Domino: quia scilicet gloriam finis, saltem negativè ultimi, creature, non Deo tribuit, hoc ipso quo eam habet pro fine, saltem negativè ultimo. Ob ea quæ dixi lib. 5. & 8. Voluntas autem, quæ gloriatur in creatura, est voluntas mala: ergo fructus ejus est malus: non enim est fructus bonus, nisi bonâ factus fuerit voluntate.

Octavum argumentum, illudque fundamentale, sic conficit, per rationem à priori: *Non veris, non officii, sed finibus, à vitiis discernendus esse virtutes. Officium autem est quod faciendum est; finis autem, propter quod faciendum est: unde officium servit fini, propter quem fit.* Atqui veræ virtutes nulli alteri servire finaliter possunt, nisi Deo. Nullum igitur finem habere possunt, propter quem sua-

liter fiant, nisi Deum: atque adeo vera est propositio, undè orta est præfens disputatio: *Ab sit pudicum veraciter dici, qui non propter Deum verum, fidem connubii servat uxori.* Ex cuius veritate sequitur & veritas alterius; donum Dei esse pudicitiam conjugalem. Ut enim virtutis opus fiat propter Deum, requiritur gratia donum. Quod autem veræ virtutes nulli alteri servire finaliter possint, nisi Deo, in præfenti capite his exprimit verbis: *Ab sit ut virtutes veræ cuiquam serviant, nisi illi, vel propter illum, cui dicimus (Psal. 59.) Deus virtutum converte nos.* Absit proinde ut propter alium finem ultimè fiant, quàm propter Deum. Quia quidquid boni sit ab homine, & non propter hoc sit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, est officio videatur bonum, ipso non recto fine, peccatum est. Vera autem sapientia præcipit officium virtutis fieri propter Deum: cum enim non ad suum referuntur Authorem dona Dei, hoc ipso mali, his membris, efficiuntur iniusti. Et idèd argumento octavo dicit, veras virtutes soli Deo servire posse. Et in fine capitis 3. (quod præfentialiter expendimus) ait, quod sine amore Creatoris, nullis quisquam bene utitur creaturis. Totoque eodem capite, Julianum reprehendit, negantem, officia bona ab infidelibus malè fieri, ex hoc quod non fiant propter Deum. Quod cum Julianus nunquam negaverit de officiis bonis, factis propter idolum, vel alium finem pravum, *ly non propter Deum,* Augustinus per Miosim non accipit, ut idem sit quod propter idolum, &c.

Et confirmatur, quia vera sapientia haud dubiè præcipit, officium virtutis bene seu rectè fieri (cum scriptum sit, *justè quod justum est persequeris.*) At officium virtutis, seu bonum bene, seu rectè fieri, est illud fieri intentione fidei bonæ, quæ per dilectionem operatur, ut hic sub finem ait ex verbis Domini, Marci 6. *Si oculus tuus nequam est, &c. probans eum, qui non facit opera bona, intentione fidei bonæ, quæ per dilectionem operatur, totum corpus quod illis, velut membris, operibus consistat, tenebrosum esse, hoc est, plenum nigredine peccatorum.* Tum quia in sequenti lib. 5. contra Julianum c. 3. dicit, officium virtutis tunc rectè fieri, cum sit propter Deum, sive ex gratuito amore ipsius: *Hoc totum rectè fit, quando fit propter ipsum, id est, quando gratis amatur ipse;* qualis amor nobis esse non potest, nisi ex ipso. Tum denique quia id apertè declarat in lib. de grana & lib. arb. c. 18. cum ait: *Quidquid se putaverit homo facere bene, si fiat sine charitate, nullo modo fit bene;* sicut & omnibus aliis locis relatè, & referendis, quibus ad omne opus bonum, bene factum, charitatem requirit: charitas enim propter Deum operatur, quidquid operatur.

§. V.

Tres exceptiones, seu instantia Juliani, contra

superiora argumenta, earumque confirmatio per Augustinum.

As Augustinus proponit, primam sic: *Si gentilis (inquit) nudum operuerit, numquid quia non ex fide, nec proinde propter Deum, peccatum est?* Secundam sic: *Misericors voluntas bona est;* quasi dicat, ad bonam voluntatem sufficit affectus virtutis, v. g. misericordie; proinde necessaria non est relatio ipsius in Deum. Tertiam sic: *Ego steriliter bonos dixi homines, qui non propter Deum faciendo bonum, non ab eo vitam consequuntur æternam.*

Primam exceptionem sic dissolvit Augustinus: *profus in quantum non ex fide, peccatum est: non quia per seipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est. Sed de tali opere, non in Domino gloriarì, solus impius negat esse peccatum. Quod ut intelligas, quamvis iam satis inde fuerit disputatum; tamen quia magna res est, adhuc paulisper ausculta. Ecce eadem commemoro, quæ ipse posuisti: Si gentilis, qui non vivit ex fide, nudum operuerit, periclitantem liberaverit, agri vulnere foverit, divitiis honesta amicitia impenderit, ad testimonium falsum nec tormentis potuerit impelli. Quæro abs te, utrum hoc bona opera bene faciat, an male? Si enim malè, negare eum non potes peccare.... Dicitur enim, & bona facit, & bene. Fructus ergo bonos facit arbor mala (contra illud Matth. 7. "Non potest arbor mala fructus bonos facere") voluntas quippe, sine fide & gratia, est voluntas mala (adeoque arbor mala) utpote non referens ista opera bona ad suum Authorem, sive ad eum finem, ad quem referre debet, ut Augustinus supra dicit in quinto argumento. Et, quia est fide & gratia destituta, non gloriatur in Domino, sed in creatura, ut innuit in septimo argumento: Absit autem, ut sit vel dicatur voluntas bona, quæ in aliis, vel in seipsa, non in Domino gloriatur, ut dicit ibidem.*

Secundam exceptionem dissolvit sic: *Rectè istud diceretur, si quemadmodum fides Christi, quæ per dilectionem operatur, semper est bona; ita misericordia semper esset bona. Si autem reperitur & misericordia mala (quæ persona pauperis accipitur in iudicio, quod prohibetur Exodi 23.) attentius cogita, ne forte misericordia bona non sit, nisi quæ huius bona facta fuerit (quæ scilicet per dilectionem operatur, ut proximè dixit, quæque proinde fit propter Deum.) Nam quamvis ipsa per seipsam naturali compassione, opus sit bonum, etiam isto bono malè utitur, qui infideliter utitur, id est, sine fide per dilectionem operante, quæ id faciat propter Deum.*

Tertiam exceptionem mirum quantum repellit Augustinus: *virtutes steriliter bonas, operaque undique bona, ad vitam æternam nihil proficua, velut insana signenta, profus rejiciens. Dici non potest (inquit) quantum se fallat ista opinio, quæ dixisti, omnes virtutes, affectus esse, per quos, aut fructuosè,*

aut steriliter boni sumus. Fieri autem non potest, ut steriliter boni simus; sed boni non sumus, quidquid steriliter sumus. Arbor enim bona, bonos fructus facit. Absit autem in Deo, à quo securis paratur arboribus non facientibus fructum, excidat, & in ignem mittat arbores bonas. Nullo igitur modo homines sum steriliter boni. Si nullo modo, nullus est locus distinctioni, nullus restrictioni, nullus evasioni.

99 Pergit Augustinus, rursusque Julianum castigat, subiungens: Quomodo igitur non aut jocularis in his disputationibus, aut deliras, qui sterilium fructus arborum laudas? qui utique aut nulli sunt, aut si mali sunt, laudandi non sunt; aut si fructus boni sunt, profecto steriles arbores non sunt (hæc notent, qui dicunt, nullo quidem modo homines esse steriliter bonos, nec arbores steriliter bonas, esse tamen aliquos fructus steriliter bonos) imò & bone sunt, quarum fructus boni sunt, & debent Deo placere, cui bone arbores non possunt nisi placere; falsumque erit quod scripum est: „Sine fide impossibile est placere Deo.“

100 Sed responsurus es (quid nisi vana?) ego (inquis) steriliter bonos dixi homines, qui, non propter Deum faciendo bona que faciunt, non ab eo vitam consequuntur æternam. Justus ergo Deus, & bonus, bonos est in mortem missurus æternam? (in quam missurus est omnes, qui vitam non consequuntur æternam: cum non detur status medius) piget jam dicere, quam multa te sequantur insana, talia sentientem, talia dicentem.

101 Nulla igitur opera steriliter bona, bene facta, Augustini agnoscit Theologia, nullam veram justitiam sterilem. Ut enim supra dixerat; per quod vera justitia, per hoc etiam regnum Dei. Deus namque ipse, quod absit, erit injustus, si ad ejus regnum verus non perducitur justus. Nullas denique virtutes agnoscit veras, & tamen steriles: si ergo ad consequendam veram beatitudinem... nihil profunt homini virtutes, nullo modo vera possunt esse virtutes. Quod & amplius patet ex dictis in quarto argumento. Quæ si, deposito tantisper præjudicio, notassent illi, de quibus supra, non solum non admittissent homines steriliter bonos, nec arbores steriliter bonas, sed nec virtutum opera steriliter bona.

§. V I.

Totius disputationis conclusio.

102 Prolixam super præmissis disputationem, tandem Augustinus concludit, totam disputationem reducendo ad duo supradicta principia, sive ad duas propositiones, quæ illi dederunt occasionem. Cum enim Julianum finaliter impugnasset ad hominem, sive ex propria ipsius concessione, dicens: Aut certe, quoniam saltem concedis, opera infidelium, quæ tibi eorum videntur bona, non tamen eos ad salutem sempiternam regnumque perducere (eò quod utique non faciant ea propter Deum, ut su-

Tom. I.

præ) scito nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine Dei gratia... nemini posse conferri, per quod homo solum potest ad æternum Dei donum regnumque perducere. Omnia proinde cetera (per quæ utique perducere nequit ad regnum Dei) quæ videntur inter homines habere aliquid laudis, videantur tibi (Juliane) virtutes vera, videantur opera bona, & sine ullo facta peccato. Quod ad me pertinet, hoc scio (nota bene) quia non ea facit voluntas bona (id est, intentio bona, sine qua non est voluntas bona, ut supra Augustinus expressit:) voluntas quippe infidelis & impia (id est, omni fide & pietate carens) non est bona (quia debitum non intendit finem.) Dicantur secundum te hujusmodi voluntates, arbores bona: sufficit quod apud Deum steriles sint, ac per hoc non bona (bonæ quippe apud Deum, non possunt apud Deum steriles esse, ut supra ostendit) sint inter homines fructuosa, inter quos sunt & bona, te auctore, te laudatore, si vis etiam plantatore: dum tamen velis nolis obtineam, quod amor mundi... amorque fruendi quibuscumque creaturis, sine amore Creatoris, non est à Deo (à quo est omne bonum;) amor autem Dei, quo pervenitur ad Deum, non est nisi à Deo, per Jesum Christum, cum Spiritu sancto; per hunc amorem Creatoris bene quisque vivit creaturis. Hoc ergo amore opus est, ut bonum beatificum sit, & pudicitia conjugalis (in casu dicto de nuptiis, & concupiscentia, unde disputationis occasio est nata) ut sit ejus intentio, quando utitur conjugis carne, non in voluptate libidinis, sed in voluntate propaginis, Deo scilicet, sive propter Deum generandæ, prout ad veram pudicitiam conjugalem necessarium esse dixit in eodem loco de nuptiis, & in processu præsentis disputationis.

Ecce ergo concludit Augustinus, opus esse 103 amore Creatoris (qui non est nisi à Deo per Jesum Christum) ad hoc ut sit pudicitia conjugalis, ususque carnis conjugis referatur ad finem debitum, sive fiat propter Deum. Concludit proinde necessariam esse charitatem, quæ à Deo sit, per veram Jesu Christi gratiam, ad hoc ut usus ille (& consequenter omnis alius actus, ad quem hujus occasione se extendit) referatur ad finem debitum, in eoque caveatur omne peccatum. Quia, ut paulò antè dixit, alioqui non ea facit voluntas bona: voluntas quippe, omni gratiâ & charitate, quæ pervenit ad Deum, destituta, non est bona, pro quo plura ejusdem testimonia habes libro præcedenti cap. 30.

Non itaque per verba illa: aut certe, quoniam saltem concedis, &c. Augustinus concedit 104 duplex genus operum bonorum, quorum alia vitæ æternæ meritoria sint, alia non sint, ut Recentiores quidam opinati sunt: cum oppositum evidens sit ex subsequentiis verbis ipsius, quæ supra retulimus: Omnia proinde cetera (ad salutem non conducentia) quæ videntur inter homines habere aliquid laudis, videantur tibi

virtutes vera, videantur opera bona, & sine ullo facta peccato. Quod ad me pertinet, hoc scio, quia non ea facit voluntas bona.

105 Augustinus etiam per eadem illa verba cenferi non potest (ut cenferi Eftius) ea correxiffe, vel modificaffe, quæ superius tam prolixè disputavit, quasi, per verba illa, innuere voluerit, satis esse ad causam Catholicam, cujus susceperat defensionem, si obtineret ejus generis bona, ab infidelibus sine fide fieri non posse, quæ meritoria sint vitæ æternæ. Hoc (inquam) cenferi non potest, in eoque veritatem non attigisse doleo tantum virum. Tum quia, si ita esset, post tam prolixam disputationem, Augustinus id unum obtinere niteretur à Juliano, quod inter disputandum sibi concessum dixerat ab eo, nimirum opera infidelium, eos ad vitam æternam non perducere, sed in ordine ad vitam æternam consequendam sterilia esse. Hoc autem dici nequit de tanto Doctore. Ridiculum quippe fuisset, post tanta molimina nihil amplius ab ipso postulare, nisi ut concederet, quod sciebat sibi ab eo antè concessum esse: nimisque incredibile est, quinque ingentes paginas in disputando contra Julianum, ab Augustino impensas, acerrimisque argumentis impletas fuiffe, ut tandem omnia illa, vel pro non dictis, vel pro inefficaciter dictis, & minimè convincentibus haberet, fatereturque Julianum non teneri iis manum dare, sed posse, salvâ causâ Catholicâ, iis contraria sentire, admiffisque operibus steriliter bonis, superiorum argumentorum vim effugere. Quasi antea cum ipso, oppositum contendendo, non tam serio, quam joco egiffet, vel certè solùm problematicè disputasset, velut in re non admodum necessaria ad finem disputationis, quæ vertebatur inter Augustinum & Julianum, dummodò id à Juliano obtineret, quod ultro concedebat, pro quo proinde tam prolixè disputandum non erat, ejus generis bona ab infidelibus non posse fieri, quæ meritoria sint cælestis regni. At non ita censuit Augustinus, nec joco, sed valdè serio cum Juliano egit, qui Julianum ea in re jocantem tam acriter increpavit, dicens: *Non planè risum, sed fletum potius intelligentibus vester commovet risus, sicut mentibus amicorum sanorum fletum risus commovet phreneticorum.*

106 Nec verò questionem hanc problematicam esse putavit, sed pertinentem ad orthodoxam de gratia doctrinam; utpote ad quam pertinere censuit assertam à se necessitatem gratiæ ad omnes & singulos actus, omni ex parte bonos. Quod quidem tam persuasum habuit, ut negatâ illâ necessitate, evacuari crederet prima fundamenta fidei, mortem scilicet, & passionem Christi: *Si enim (inquit) per naturam voluntatemque qualiscumque justitia: ergo gratis Christus mortuus est.* Et paulò post, cum Julianus, exemplo Gentilium, qui naturaliter quæ legis sunt faciunt (de quibus Rom. 2.) contenderet, alienos à fide Christi, solis

naturæ viribus, veram posse habere justitiam, quam tamen sterilem fatebatur, vehementer ipsum redarguit Augustinus, his verbis: *Ubi quidem dogma vestrum, quo estis inimici gratiæ Dei, quæ datur per Jesum Christum... evidentius expressisti, introducens hominum genus, quod Deo placere possit, sine Christi fide, lege natura. Hoc est unde vos maxime Christiana detestatur Ecclesia.*

Quid ergo conclusit Augustinus, verbis illis, aut certè quoniam saltem concedis, &c. ? utique ex confessione Juliani, concedentis opera infidelium sine gratia facta, ad salutem non esse proficua, conclusit, opera illa non esse omni ex parte bona, nisi apparenter, & coram hominibus; non autem verè; & coram Deo: eò quòd non ea faciat voluntas verè bona, sive amor Dei, qui est à Deo per Jesum Christum (sine quo amore nemo benè utitur creaturis) sed ea cupiditas faciat, sive amor hærens finaliter in creatura, qui (utpote inordinatus) non est à Deo, nec proinde causare potest actum omni ex parte bonum, seu ordinatum.

Conclusio itaque Augustini est, ad actum omni ex parte bonum, necessarium esse Creatoris amorem, quo fiat propter ipsum, ac proinde necessariam esse gratiam per Jesum Christum. Id enim manifestum faciunt & disputationis occasio, & responsiones Augustini ad argumenta Juliani, & contra Julianum argumenta Augustini, & confutatio exceptionum Juliani, totius denique disputationis conclusio, ad duoque supradicta principia reductio, quibus nostra continetur assertio.

CAPUT VIII.

Dissipantur nebula trium glossarum, quibus Recentiores conantur obscurare claritatem Augustinianorum testimoniorum.

R. A. P. Hausfeur, Provinciæ Flandriæ Ordinis Minorum Recollectorum olim Provincialis, loco supra relato, benè advertit, quòd Recentiores quidam seipsos potius leviter expediunt, quam Augustinum legitime exponunt, dum clarissima ipsius testimonia, pro necessaria ad omnes & singulos actus, omni ex parte bonos, gratia, seu fide inchoata, sine qua opus quodcumque factum, saltem extrinsecè; & in adjuncto individualiter defectu debiti finis ultimi, sit peccatum. Dum (inquam) hujusmodi testimonia glossant vel 1°. sic ut per opera, facta sine fide, per Miosum, sensumque improprium, & figuratum, intelligat opera facta ex infidelitate, sive relata ad cultum idoli, ita ut negativè omnes locutiones, quibus v. g. Apostolus dicit: *Omne quod non est ex fide, peccatum est,* vel quibus Augustinus dicit, de bono opere, non in Domino gloriari, vel illud ad Deum non referre, peccatum sit, positivè exponendæ sint hoc modo intelligendo: omne quod